

MIRE KÉPESÍTSÉN A POLGÁRI FIÚISKOLA?

— Az országos polgári iskolai egyesület fölterjesztése. —

Nagyméltóságú vallás- és közoktatásügyi Miniszter Úr! Kegyelmes Urunk!

Azon körülmény, hogy az 1883. évi I. törvénycikknek (a tisztviselők minősítéséről) revisiója kilátásba helyeztetett, valamint Nagyméltóságodnak kegyessége, melylyel a színe előtt járó küldöttségünknek azt a megbízást adni méltóztatott, hogy az országos polgári iskolai egyesületnek ezen törvény revisiójára vonatkozó nézeteit és óhajtasait terjessze magas színe elé: bátorít fel arra, hogy a következőkben a kapott megbízatásnak megfeleljünk.

Az országos polgári iskolai egyesületnek reformtörekvése, a mint azt Nagyméltóságod előtt már több ízben kifejtteni bátorkodtunk, oda irányul, hogy a mai csonka és befejezetlen polgári iskolából oly életképes intézményt teremtsen, a mely egyrészt megillető helyét az országos közoktatásügyi szervezetben elfoglalja, másrészt pedig a magyar társadalom azon tagjainak nevelését és oktatását vezesse, a kik az elemi iskolánál magasabb műveltségre törekszenek, de egyetemi tanulmányokat folytatni nem óhajtanak.

Ezen cél elérésére a következő következményekkel kell tisztába jönnünk:

1. A polgári iskoláknak oly szervezetet kell nyerniök, a mely őket idegen, nem szakavatott egyének befolyásának békóitól megszabadítsa és czélszerű, szabad, csak a szakavatott ellenőrzés által korlátolt fejlődésöket lehetővé tegye.

2. Oly elméleti és gyakorlati ismereteket kell, hogy a polgári iskolák tanítványaiknak nyújtsanak, a melyekkel azok feladataiknak megfelelően és a hazának értelmes, művelt polgárai lehessenek.

Meggyőződésünk szerint ezen feladatnak csak a két szakaszra osztott polgári iskola felelhetne meg; és pedig az alsó (négy osztályú) szakaszú a középfokú szakiskolákra készítsen elő; a teljes (hét osztályú) polgári iskola pedig részben az alább felsorolandó hivatalnoki pályákra képesítsen, részben pedig felsőbbfokú szakiskolákra (akadémia) készítsen elő.

3. Ezen feladatának teljesítésére tanárainak olynemű képzését igényli a polgári iskola, a mely tudományos szakképzés tekintetében a mai középiskolák tanárainak képzettsége mögött nem maradhat.

A mikor tehát Nagyméltóságod elé azon jogosítványok és minő-

sítések sorozatát terjeszteni bátorkodunk, ki kell emelnünk, hogy szemünk előtt az ily irányban reformált és kiegészített polgári iskola lebeg, a mely alsó négy osztályú szakaszában minden felölelt tudományágnak, bár szűkebb körű tárgyalását teljesen befejezi, felsőbb szakaszában, vagyis helyesebben a teljes hét osztályú polgári iskolában pedig mindazt törekszik felölelni, a mit egy középosztályú, gyakorlati szempontok szerint képzett tagja a magyar társadalomnak igényel, a mire hivatalos működésében, vagy mint a felsőbb szakiskolába készülőknek szüksége van.

Ilyenek: a magyar nyelvnek és irodalomnak öntudatos ismerete; egy idegen nyelvnek t. i. a németnek gyakorlati ismerete bizonyos irodalmi tájékozottsággal; a hazai és egyetemes földrajznak és történelemnek a mai viszonyok felfogására szükséges öntudatos ismerete; alkotmányunknak és a polgári jogoknak és kötelességeknek kellő ismerete: épen így tájékozottság a közgazdaságtani ismeretekben, a melyek a közgazdaságnak mai fejlettségénél fogva mind szükségesebbek lesznek; a számtanból és mértanból mindazon ismereteknek birtoka, a melyek a gyakorlati, főleg üzleti életben nélkülözhetetlenek, de egyszersmind a mennyiségtannak oly fokú tudományos ismerete, a melyet a felső fokú szakiskolákba oda belépőktől feltételezni kénytelenek; a szabadkézi és mértani rajzban, valamint az ábrázoló mértanban oly fokú ismeret, a melyre ugyancsak a főt említett felsőbb fokú szakiskolák eredményes látogatása céljából szükség van; a könyvviteltannak úgy elméleti, mint lehetőleg gyakorlati ismerete az üzleti élet igényeinek kielégítésére; végre a természettudományokban (természetrész, természettan és vegytan) oly kikerekített ismeretkör, a melyre ugyancsak a felsőbb fokú szakiskoláknak látogatása céljából szükség van.

Mindezen ismeretek kellő elsajátítását pedig egy záró, elbocsátó vagy érettségi vizsgálatról szóló bizonyítvány kell, hogy igazolja.

Az így reformált és kiegészített polgári iskola számára bátorkodunk a következőket javaslatba hozni:

I.

Minősítsen a teljes hét osztályú polgári fiúiskola a következő a) közlisztviselői állásokra:

1. a községi, illetőleg körjegyzői vizsgára, illetve ennek sikeres letétele esetén ez állásra (Az 1883: I. t. cz. 6. §. szerint a vizsgára a polgári iskola hat osztálya eddig is minősít);

2. az anyakönyvvezetői vizsgálat, illetve állásra;

3. kir. tanfelügyelői tollnokságra;

4. vasúti, távirdai és postatiszti tanfolyamra, illetve ez állásokra;

5. mérnökségi és felmérési növendéki állásra ;
6. számvevőségi- és ellenőrző tisztviselőségre ;
7. állami, illetve köztörvényhatósági pénztári, adóhivatali tisztiségekre ;
8. dohányárúdai raktári és osztályorsjátéki tisztviselőségre (Az 1883. évi I. t.-cz. 19. §-a kivételesen a polg. isk. hat osztályt végzettek előtt is megnyitja ez állásokat) ;
9. iskola, közművelődési, színházi gondnoki, kezelő számtiszti állásra ;

10. fegyintézeti és kerületi börtöni ellenőri és gondnoki állásra ;
11. zálogházi igazgatói, ellenőri, könyvelői, pénztárnoki-és ellenőrző számtiszti állásokra ;

b) a *magán, társulati tisztviselői* állások közül mindazokra, melyekhez főiskolai tanulmány nem szükséges.

Kénytelenek vagyunk itt megemlíteni, hogy a számvevőségi és pénztári szaknak említett állásaira a teljes, hét osztályú polgári iskolát végzett növendékek sokkal illetékesebbek, mint akár a gymnasium, akár a reáliskola nyolcz osztályát végzett tanítványai, mert kereskedelmi, számtani és könyvviteltani ismereteik ezen állásokra kiválóan képesítik, ép úgy, mint a községi és körjegyzőségre, mely állásokon még alkotmánytani és jogi ismereteik is latba esnek.

II.

Jogosítson a teljes, hétosztályú polgári fiúiskola :

1. a bányászati ;
2. az erdészeti ;
3. a gazdasági ;
4. a kereskedelmi ;

5. az állatorvosi (A m. kir. állatorvosi akadémia szervezési alapszabályzatának 4. §-a szerint a felvételi kellék gymnasium, vagy más ezzel egyrangú középiskola hatodik osztályából kielégítő bizonyítvány. És tényleg a polgári iskola hatodik osztályát végzettek felvétetnek) ;

6. a katonai és

7. a tengerészeti akadémiákra és végül

8. a gyógyszerészeti tanfolyamra való felvételle. (A vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter 1892. évi 35.985. sz. a. rendelete szerint a reál- és polgári iskolák hatodik osztályát végzett tanulók gyógyszerészgyakornokokul felvehetők, csupán a latinból kell pótvizsgát tenniök).

Itt bátrak vagyunk megjegyezni, hogy az állatorvosi akadémia, valamint a gyógyszerészeti tanfolyamhoz való előkészület tekintetében

a polgári iskolák számára ugyanazon jogokat kérjük, a melyekkel a középiskolák tanítványai bírnak, t. i. hogy az előkészítő osztályok száma mind a háromféle intézetnél egyenlő legyen, fenmaradván természetesen a reál- és polgári iskolai tanulók számára a kellő latin nyelvi ismeret megszerzésének kötelezettsége.

Végül még teljes tisztelettel meg kell jegyeznünk, hogy a hét osztályú polgári iskolát befejezett növendéket úgy korát, mint tudományos előkészültségét tekintve teljesen jogosítottoknak kell tekintenünk az egy-éves önkényességi kedvezménynek élvezetére. És nem habozunk kijelenteni azt, hogy ezen kedvezmények megadását a polgári iskolák felvirágzására feltétlenül szükségesnek találjuk.

Midőn szerencsénk van Nagyméltóságodnak az országos polgári iskolai egyesületnek ezen javaslatait kegyes jóindulatába ajánlani, mára-dunk a legmélyebb tisztelettel Budapestben, az igazgatóságunk folyó 1898. évi október hó 6-ki gyűléséből.

Nagyméltóságú Miniszter Úrnak alázatos szolgálói:

VOLENSZKY GYULA,
titkár és szerkesztő.

LÁD KÁROLY,
elnök.

IRODALOM.

Magyar-latin szótár. Középiskolák számára szerkesztette *Burján János*, losonczi állami főgymn. tanár. Budapest. Franklin-társulat. 1899. 508 lap. Ára 2 frt.

A főntebb czimzett kézisztár, ép úgy mint Wolff Bélának vagy Hoffmann Frigyesnek újabb kiadványai a német szótáriróadalom terén, egészen az iskola szükségleteit tartja szem előtt. Az iskolai élet adott neki létet, a mennyiben a deákokkal való fordítgatás, a tőlök használt gyakorló- vagy stílusképző könyveknek használata közben fölmerülő nehézségek sarkalták a szerzót eme fölötte hasznos segédeszköznek összeállítására. Munkáját szemlátomást nagy lelkiismeretességgel végezte, s előszavában be is számol eljárásáról, mely az összeállításban vezérelte. Lelkiismeretessége egymaga elegendő, hogy a magyar-latin fordítás minden igaz barátjának s a latin nyelv minden jóra való tanítójának rögtön kivívja tetszését; anyagbősége és a latin nyelvhasználatban való classicitása pedig elégséges arra, hogy valamennyi előző társának föléje helyezze. Ezt az itéletet azért bátorokodom kockáztatni, mert beható használat után győződtem meg jóságáról, nem futtában való olvasás vagy bepillantás után. Ugyanis egy hosszú értekezésnek latinra való fordítása, a napközben, sőt éjjel is eszembe jutó kifejezések fölkeresése,